

Kubanska revolutionen

Åren efter Moncada-attacken 1953 växte sig kravet på nationell frigörelse allt starkare. Kampen mot diktatorn Batistas förtryck organiserades. Befolkningen kämpade för drägliga förhållanden, löner som gick att leva på, och skolor och hälsovård som också inkluderade de fattiga. Tiden var mogen för ett nytt försök att störta Batista.

En 18 meter lång motorbåt, Granma, seglade från Mexiko den 25 november 1956 mot Orienteprovinzen i östra Kuba. Ombord fanns en 82 man stark gerillagrupp ledd av Fidel Castro. Granma planerade att landa i Kuba den 30 november. Denna dag genomfördes flera attacker i Kuba mot regimens fästen. Det var startsignalen till revolutionen.

Men Granma blev två dagar försenad. Det berodde dels på dåligt väder, dels på att båten var mycket hårt lastad och motorena krånglade. Sjögången var svår när fartyget den 2 december anlände till kusten. Den planerade landningsplatsen missades. Gerillagruppen fick gå iland i ett mangroveträsk, och dess medlemmar var ordentligt uttröttade när de nådde fast mark. Batistas trupper spårade dem snabbt och utsatte trakten för bombningar.

Gerillan begav sig av i smågrupper i riktning mot bergen i Sierra Maestra, men efterhand blev de flesta av dem infångade och fängslade eller mördade. Endast en grupp på 12 man, däribland Fidel Castro och Ernesto Che Guevara, lyckades ta sig upp i bergen. Men det var tack vare den underjordiska motståndsrörelsen i landet mot Batistas styrkor som denna kärna av gerillakämpar kunde överleva.

Motståndarna fortsatte sina sabotageaktioner för att splittra diktatorns trupper och de förenade sina styrkor för att försvara gerillan och rekrytera nya styrkor. Gerillan sände ut sin egen radio; Radio Rebelde. Och den avgörande kampen mot diktaturen inleddes.

I Santiagoprovinzen, vid La Plata-flodens mynning, utkämpade gerillan den 17 januari 1957 sitt första segerrika slag. Det var ingen stor seger, men den fick en stor betydelse. De fångar som togs fick sina skador omskötta och frigavs sedan.

Samtidigt som kampen fördes mot Batistas armé i bergsområdet Sierra Maestra ökade stödet i städerna med demonstrationer, strejker och väpnade aktioner. Gerillan kunde öppna nya fronter i bergen och på slättlandet. Som mest omfattade gerillan 3.000 personer. Vapnen erövrade de från motståndaren. Trots sina 80.000 soldater lyckades inte Batista tillfoga gerillan några större förluster.

1958 gick Batistas armé till en sista motoffensiv, men moralen i leden var sjunkande. Samtidigt ökade gerillans stöd bland befolkningen, och dess styrkor bara växte. Slag för slag befriade gerillaenheterna landet. Den 31 december 1958 flydde Batista från Kuba. Gerillan kunde göra ett triumfartat intåg i Havanna.

På morgonen den första januari 1959 bekräftades gerillans seger och att Batistas hade flytt. I ett tal över Radio Rebelde uppmanade Fidel Castro hela folket och i synnerhet arbetarna att förbereda sig på en generalstrejk för att förhindra kuppörsök.

Den 2 januari var generalstrejken ett faktum. Hela landet var lamslaget och militärens möjligheter till fortsatt motstånd omintetgjorda. Fidel och Raúl Castro intog Santiago de Cuba med en del av befrielsearmén och avväpnade där Orientprovinsens förtryckarmé. Che Guevaras styrkor besegrade trupperna i Santa Clara mitt i Kuba. Det centrala militärfästet Columbia i Havanna avväpnades av Camilo Cienfuegos´ styrkor.

Därefter genomkorsade Fidel och befrielsestyrkorna ön under starka bifallsyttringar. När de nådde Havanna den 8 januari gick befolkningen man ur huse för att ta emot dem.

Vid revolutionens seger uppgick USA-investeringarna i Kuba till 5?miljarder kronor. I inget annat latinamerikanskt land hade USA så stora ekonomiska intressen. Enorma vinster hade varje år förts ut ur landet. Samtidigt var USA den främsta mottagaren av kubanska varor. Sjuttio procent av Kubas export gick till USA. Varje reform som hotade dessa ekonomiska intressen var en anledning till konflikt. Förutom de rent ekonomiska faktorerna utgjorde Kuba som exempel en fara för USA:s inflytande i resten av Latinamerika.

Kubanerna ville nå en uppgörelse med USA. Detta trots att USA redan i början av 1959 hade hotat att skära ned sockerimporten om Kuba genomförde sitt revolutionära program. Men USA ställde krav som var helt oförenliga med jordreformer, hyressänkningar och andra viktiga punkter i 26 juli-rörelsens program. Internationella Valutafonden och Världsbanken åtlydde USA vid förfrågan om lån och krediter.

Sommaren 1959 kom de första väpnade angreppen från USA, som en reaktion på jordreformen. Brandbomber släpptes över nationaliserade sockerplantager och sockerbruk. Samtidigt intensifierades sabotage och terroraktioner mot civilbefolkningen. I maj 1960 upprättade CIA ett träningsläger för invasionsstyrkor i Guatemala. Och i slutet av juni 1960 beslöt USA att drastiskt skära ned sockerimporten. En vecka senare slopade USA hela sockerkvoten. Kuba svarade med att omedelbart nationalisera all USA-egendom. Sovjetunionen erbjöd sig därefter att köpa det socker som USA bojkottat.

Hösten 1960 slöt Kuba ett första handelsavtal med Sovjetunionen. Året därpå gav Sovjet Kuba ett långfristigt lån på 100?miljoner dollar och förband sig att ge tekniskt bistånd.

USA:s nästa steg var att försöka isolera Kuba från de övriga latinamerikanska staterna. I De amerikanska staternas organisation OAS, fick USA i augusti 1960 igenom en deklaration riktad mot Kuba. Kubanerna svarade med Första Havannadeklarationen, som antogs på ett massmöte den 2 september samma år. Denna deklaration visade USA-imperialismens roll i Latinamerikas ekonomiska och politiska liv. Mot de latinamerikanska marionettregeringarnas undergivenhet ställde Kuba solidariteten mellan de latinamerikanska folken i kampen mot den gemensamma imperialistiska fienden USA.

Den 3 januari 1961 bröt USA sina diplomatiska förbindelser med Kuba. Tre månader senare, den 15 april, bombade USA-plan Kubas flygplatser. Planen var falskt målade i Kubas färger.

Den 17 april 1961 landsteg CIA-tränade invasionsstyrkor vid Playa Girón i Grisbukten. Där hade de planerat att upprätta ett brohuvud och låta en provisorisk regering begära militär hjälp från USA. Det gällde för USA och CIA att få det att inför yttervärlden se ut som ett segerrikt kubanskt uppror mot Fidel Castro. Men något brohuvud hann USA inte etablera. Kuba slog tillbaka invasionen på 72 timmar och legoknektarna led ett totalt nederlag.

Kubanerna hade visat att det går att besegra USA. Denna seger blev ett exempel för världens folk. USA tvingades ompröva sin strategi och försökte dra in hela den kapitalistiska världen i ett ekonomiskt krig mot Kuba. Importblockad infördes för alla kubanska varor till USA. Kuba å sin sida stärkte banden med tredje världen och deltog 1961 i de Alliansfria Staternas första konferens i Belgrad i Jugoslavien.

På OAS-konferensen i Uruguay 1961 lade president John Kennedy fram Framstegsalliansen som ?alternativ? till Kubas revolution. Framstegsalliansens syfte var att knyta de latinamerikanska staterna närmare USA. Che Guevara, som företrädde Kuba på konferensen, menade att Framstegsalliansen var ett försök att skilja Kuba från Latinamerika.

USA:s påtryckningar ledde till att Venezuela bröt sina förbindelser med Kuba. Alla andra länder följde efter. I januari 1962 kallade USA samman OAS igen, denna gång för att utesluta Kuba ur organisationen. USA:s anvisningar följdes av OAS, som därmed bekräftade sin ställning som ?USA:s kolonialdepartement?. Kubas folk reagerade omedelbart med Andra Havannadeklarationen den 4 februari 1962, som uppmanade till enhet mellan alla revolutionära och antiimperialistiska krafter i Latinamerika, kristna och marxister.

Missilkrisen 1962: Kuba kände sig hotat efter invasionsförsöket vid Grisbukten och behövde stärka sitt försvar mot nya militära angrepp. Sovjetunionen började installera kärnvapenrobotar med medellång räckvidd i Kuba. På sensommaren 1962 upptäckte USA:s spionflyg robotramperna och anklagade Sovjetunionen för att förbereda kärnvapenangrepp på USA.

USA upprättade en flottblockad runt Kuba för att stoppa de sovjetiska fartygen. Efter förhandlingar med USA gick Sovjetunionen med på att montera ned ramperna under FN-inspektion. USA förband sig att avbryta flottblockaden och att avstå från att militärt angripa Kuba. USA lovade också att dra tillbaka sina föråldrade kärnvapenmissiler av typ Jupiter, från Turkiet där de hotade Sovjetunionen. Så skedde ett halvår senare när Jupitermissilerna ersattes med modernare kärnvapenbestyckade u-båtar i Medelhavet, Polarissystemet.

Kuba, som inte deltagit i förhandlingarna mellan USA och Sovjetunionen, tillät ingen inspektion på sitt territorium. Kubanerna förklarade att så länge den ekonomiska blockaden, sabotageförsöken och kränkningen av landets luftrum pågick, kunde man inte sätta tilltro till några garantier mot nya angrepp.

En provisorisk revolutionär regering styrde Kuba i fram till 1977. De grundläggande reformerna i 26 julirörelsens program genomfördes:

Jordreformen nationaliserade storgodsen. Arrendatorer och torpare fick äganderätt till jord.

Stadsreformen överförde äganderätten till bostäderna på de boende och förstatligade all stadsmark.

- Nationalisering av elektricitets- och telefonbolag, av järnvägar och bussbolag och sänkning av alla taxor.
- Förstatligande av radio och television.
- Förstatligande av banker och större företag. Inväxling och utbyte av valuta, för att sätta stopp för valutaflykten ur landet.
- Minimilönen höjdes och arbetslösheten avskaffades. Anställningstrygghet, sjukförsäkring och minimipension infördes.

På Fidel Castros uppmaning organiserade sig kubanerna kvartersvis för att förhindra kontrarevolutionär verksamhet. Så uppstod 1960 Kommittéerna för Revolutionens Försvar, CDR. I kvarter för kvarter, i by för by, organiserade sig befolkningen för att försvara sin revolution.

CTC, Fackföreningsrörelsen i Kuba har mycket stridbara traditioner. Efter latinamerikanska mått hade den även en hög organisationsgrad. Det hänger samman med att en så stor del av Kubas befolkning är arbetarklass som en följd av slaveriets stora omfattning. Men under 50-talet hade fackföreningsrörelsens ledning på alla nivåer infiltrerats av Batistas hantlangare. Under befrielsekampen bildades därför underjordiska fackliga celler på arbetsplatserna till stöd för 26 julirörelsen. De organiserade den generalstrejk som säkrade segern 1959 och ersatte de samarbetsmän som korruperat fackförbunden. Efter revolutionen genomfördes fackliga reformer: höjd minimilön, anställningstrygghet, vidareutbildning av arbetarna, sjukförsäkring och pension. Arbetarna började utöva sitt inflytande över de nu samhällsägda företagen för att höja och förbättra produktionen. Fackföreningsrörelsen blev en av de viktigaste folkrörelserna i Kuba.

Kubas Kvinnoförbund, FMC bildades 1960 och hade år 2016 över 4 miljoner medlemmar. Organisationen är ekonomiskt och politiskt självständig. Verksamheten bygger på låga medlemsavgifter och frivilligt arbete. Se vidare ?Kvinnorna i Kuba?.

Småbondeförbundet, ANAP, bildades 1961 för att tillvarata småbrukarnas intressen och gynna landsbygdsutvecklingen.

Universitetsstudenterna hade vid tiden för revolutionen redan en anti-imperialistisk organisation ? FEU ? med traditioner från

1920-talet.

Alfabetiseringskampanjen genomfördes 1961 av dessa folkrörelser. Det blev den kubanska revolutionens första stora massmobilisering.

Socialismen blev den enda möjliga vägen. Under 60-talets första år skapades en stark spänning mellan å ena sidan befolkningens flertal som gynnades av reformerna och arbetade för revolutionen och å andra sidan en minoritet av människor som förlorade sina privilegier och alltmer började motarbeta revolutionen. Kampen lärde folket att socialismen var nödvändig för att bygga det nya samhället. Konflikten med USA och de alltmer hänsynslösa försöken att sabotera revolutionen bidrog också. När invasionen i Grisbukten genomfördes i april 1961, mitt under pågående alfabetiseringskampanj, mötte den ett välorganiserat, beslutsamt och enigt folk som med höjda gevär gick ut för att försvara socialismen.

1965 förenade sig 26 juli-rörelsen, studenternas organisation och det gamla kommunistpartiet i ett nybildat parti: Kubas Kommunistiska Parti, PCC.

Folkrörelsernas miljonparlament: Under hela 60-talets svåra kamp för att överleva, utvecklades folkrörelserna till mycket starka organisationer med mellan 80 och 90 procent av befolkningen som medlemmar. De blev redskap för folks delaktighet i det socialistiska uppbygget, inom hälsovården och utbildningen, på jordbruken och industrierna. Folkrörelserna deltog direkt i beslut på alla nivåer ? på arbetsplatser, skolor, i kvarter och jordbruksdistrikt. Till folkrörelsernas grundorganisationer sändes alla genomgripande lagförslag ut på remiss ? miljonparlamentet. Inom organisationerna lärde sig folket att våga ta på sig allt fler och större uppgifter. Folkrörelserna gav också den grundläggande skolutbildning, som är en förutsättning för demokratin.

1976 lades ett förslag till ny grundlag fram för folkomröstning och antogs av över 90 procent av de röstberättigade. Genom denna grundlag etablerades folkvalda styrande församlingar på kommun-, provins- och nationell nivå.

Vid valen samlades folk i sina kvarter för att på gräsrotsnivå genom öppen plädering och nominering utse sina kandidater till kommunens fullmäktige. Två till åtta sådana områden utgör ett valdistrikt. I kommunvalet (fria och hemliga val) valde folket vem av det distriktets kandidater de ville ha i kommunfullmäktige. Varje kommunfullmäktige valde därefter bland sig själva ledamöter till provinsförsamlingarna och till Nationalförsamlingen ? parlamentet, dvs det var indirekta val.

1992 utvecklades valsystemet vidare till det system som gäller idag. Valberedningar bildas där alla folkrörelser deltar, och där fackföreningsrörelsen är ordförande. Valberedningarna diskuterar med folket för att ta fram förslag för provinsförsamlingarna och parlamentet, och kommunfullmäktige tar ställning och beslutar. För att säkerställa att förslagen har folkets stöd hålls val, och väljarna kan stryka de kandidater de inte är nöjda med. För att bli vald måste en kandidat ha minst 50 procent av rösterna.

Se vidare under **Val i Kuba**.